

הסור השביעי

שגגה של יושב-ראש

א

אין לקנא באבא אבן על מה שאירע לו זה המקרה שעה שכיהן כיושב-ראש באחת הישיבות של ועידת ספא"י. כוונתי להחלטתו, שנראתה לו ודאי החלטה הכרחית וצחיקת. להסיק את דבריו של שלמה לביא באמצע ולהכריחו לרדת מנימת הועידה, מאחר שעבר על מכסת חמש הדקות שנקצבו למתוכחים.

אין ספק, — מצבו של היו"ר היה במקרה זה מצב עדין מנשוא. מצד אחד היה עליו לשמור על לוח הזמנים של הועידה, ולא לשאת פנים לאיש. מצד שני עמדו על הביטחון בדמותו של הנואם מפני-חרוד, המישים שנים שאין להן מובהקות יותר מהן לערך ולתוכן ולמשמעות-סמלית בתולדות בנין הארץ, — ומה יכול היו"ר לעשות כשחמישים שנים אלו מדברות כבר חמש דקות תמימות והן פוסיפות להשמיע דברן עוד דקה ועוד דקה והן כבר מתקרבות לקץ הדקה השלישית שבעבר למכסה? בשלב זה, כלשון הבריות, החליט היו"ר למלא את חובתו והוא מילא אותה על אף עדינות המצב, בכל השלמות ובכל התוקף.

התקרית הוואת היא כבר נחלת העבר, ואף בשעתה לא הוקדשה לה כמעט תשומת לב בעתונות הפועלים. פרט לכמה הערות של אנג'ל-אורה. רק דוד לאור, ב"מעריב", ראה אותה חשובה כדי מאמר מיוחד ודבריו בענין זה היו נכוחים וחודרים. אם אני בא למלא אחרי הריג' עושה זאת כמעט על כרחי. כיון שיודע אני כי בעתון זה שאני כותב בו את הדברים האלה, מוסב היה אילו עשו זאת אנשים המעורים יותר ממני בתנועת הפועלים. אנשים שיש להם חלק רב יותר בפעולה תכנית רבה יותר לשים עצמם מגינים על ראשוני חלוציה.

התקרית, כאמור, עבר זמנה. אך מסתבר בכל זאת כי השתיקה שהיא נדונה בה אינה רק שתיקה-כחודית. מסתבר כי היא מנקרת עדיין בלב רבים ניקוד של ספק ותהיה ויתכן כי שותפים לתהיה זו אף רבים מאלה שנכחו באותה ישיבה ולא מיהו משגם מוה על השגגה המשוונה שיצאה מלפני היו"ר. דיון קצר בענין זה עודנו עשוי. איפוא, למלא אולי צורך מסוים של הבהרה ופורקן.

התבהרה הזאת יכולה להתמצות בשתי נקודות:

נקודה ראשונה: יש כיום בישראל ובתנועת העבודה העברית מנין אנשים אשר בעמדם על בימתה של ועידת פועלים אי-אפשר — פשוט אי-אפשר מסיבות טכניות — לגזור עליהם שיפסיקו את דבריהם באמצע, אף אם מכסת חמש הדקות שלהם נתמלאת. הנואם אשר היו"ר הכריחו לרדת מן הבמה לפני סיימו את דבריו, הוא מן המנין הזה. ההתעלמות מעובדה זו נהפכת כמאלה למעשה, שלא ייעשה והוא עלבון לא לאיש אלא לכל מה שהוא מסמל בוועידה ולכל מה שוועידה כזאת צריכה להעלות על נס. על ערכו ה"הינזכ"י של משגה מסוג זה אין להרחיב את הדיבור. שכר הדקות שהסך היו"ר על ידי כך לוועידה ואפילו שכר שמירתו של עיקר-השויון יוצאים ללא שיו"ר בהססדה של יראת הכבוד לגבי הדברים שהופסקו באמצע (ודבריו של לביא היו צריכים להישמע במלואם גם מצד עצמם) ולגבי המשמיע אר-תם, משהו נשרט על ידי כך בקלסתר-פניה של הועידה ואין זו שרטת של מה בכך.

נקודה שניה, והיא שייכת לכאורה לנסיבות-מיוחדות, אך משמעותה העיקר-רונית הכוללת חשובה לא פחות: יתכן כי אותה תקרית צודמת נבעה במידה

רבה מן העובדה שאבא אבן העריך יותר מדי את היותו יושב-ראש בועד זה. והעריך פחות מדי את היותו כמעט אורה בתוכה, על כל פנים — חבר חדש מקרוב בא. סעות זו של הערכה היא שנתנה הרבה מן התוקף ומן הצידוק-המדומה להחלטתו להכריח את אחד מראשוניה ובוניה של התנועה לרדת מן הבימה באמצע נאומו. אין אני מתכוון כאן להגנה על זכויות ותק שפעמים הן אולי באמת כמקלות באופנים, או למחלוקת הספורסק'ט שבין ותיקים וצעירים שאינה ענין לכאן ושברך כלל אין לעודד בה תמיד את הותיקים דווקא. זאת לא זאת. העיקר הוא בכך שזכותו של אבא אבן להפסיק את דברי הנואם המסוים הוה ולהכריחו לרדת מן הבימה וסתברה לה לוועידה כזאת טבעית לא רק בתוקף היותו יושב-ראש אלא, בלי משים, גם בתוקף אבטוריטה שלו אשר הסחות המושג שלמה-לביא גראו אותו רגע כצריכים להידחות מפניה.

אבטוריטה זו אינה דבר שיש לחלוק עליו, היא טבעית ומצדקת. אישיותו של אבא אבן היא מן הקנינים החשובים בתור הצבורי שלנו. זכויותיו הגדולות במלחמתה המרניית של ישראל, כשרונותיו המבריקים, מסירותו ונאמנותו לענין הכללי, כושר תרומתו לחיי התרבות והמעשה במדינה הם למעלה מכל ספק וכל ערעור. כל אלה אינם עשויים להיפגם אף פחתת-אחת קורטוב של התבטלות קרתנית-קמעה המורגשת סביבו בתנועת העבר. זה בישראל, בחינת ריגשה הסודה לנוכח הופעתו של אדם הבא מן העולם הגדול וה"יודע שפות" ועמיד למלא את חספיד המשכיל וההוגה. לא אבא אבן אשם בכך. לא הוא אחראי לאותו יחס לא-טבעי שנקבע לגביו. אך דומה כי יחס זה הוא שגרם במידה רבה לכך שהועידה שתקף ולא מיחתה בידו שעה שהוא שגה את משגו הקשה באותה ישיבה. אפילו האופן שבו נעשה אותו משגה נתקבל על ידי הועידה כגילוי של נימת הופור דקה ומעודנת. כבר נזכרת שמונה דקות מן החמש שחיו לך, — כך הפסיק היו"ר את שלמה לביא בהיאחזו בתיבה "נזכר" שהיתה מנושאי מדי שיהו של המדבר. ההערה הזאת, בנסיבות הללו, היא כמוהן ההיפך מן ההומור הטוב והמשובב-נפש כיון שהיא נטלה דברים שנאמרו מנהמת-לב ועשתה אותם חר מן לבדיחה של אנג'ל-אורה. לא אבא אבן הרגיש בצרימה זו ולא הוועידה הרגישה בכך, וזאת כאמור משום שהסכנך בין הנואם ובין היו"ר נסתבר כאן בהתנגשות שבין סמל לעיקר, בין אישיות שהיא עמוד-תווך בהווה ובין אישיות שהיא כמין אנאכרוניזם ויש אמנם לצאת ידי חובה כלפיה במידת האפשר, אך כשהיא עוברת את המיכסה אין לה כפרה. תפיסה זו, אם היא סמויה ואם גלויה, היא כמוהן פוטעית מיסודה. בעוד אנו מעלים על נס, בצדק, את ערכם של תרבות-ההשכלה-הנבונה ושל הידע, שהם צורך חיוני למדינה, עלינו לזכור כי הסחות והמושגים הקשורים באנשים כשלמה לביא הם מהות עקר-רית ומושגים עיקריים של תרבות התחיה ועמלה והגותה ו"ידע" הייה שאין להם תחליף. תרבות גבוהה זו וידע נעלה זה הם הם על אף הכל ה"נדירים בתקופתנו הנחוצים לה עדיין יותר מכל. היושב ראש שדיבר על בזות של שמונה דקות לא חש כי בדבריו אלה הוא כאילו פטיף בלי משים לבזות רב מזה — בזבות של משהו מן היחס הנכון כלפי פולם הערכים האמתי ומיראת הכבוד כלפי דברים שהם יסוד ועיקר.